Research Paper | Law | E-ISSN No : 2454-9916 | Volume : 11 | Issue : 3 | March 2025

છૂટાછેડા પછી મહિલાઓ અને બાળકો પર થતી અસરો

શિહોરા પ્રિયંકાબેન દામજીભાઈ[૧], ડૉ. કિંજલબેન સોલંકી[૨]

[૧] સંશોધન વિદ્વાન, મોનાર્ક યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ

[૨] સંશોધન સુપરવાઇઝર, મોનાર્ક યુનિવર્સિટી, અમદાવાદ

ABSTRACT

છૂટાછેડા એ પતિ અને પત્નીનું કાયદેસર રીતે અલગ થવું છે, જે એકબીજાને ફરીથી લગ્ન કરવા માટે મુક્ત કરે છે. તે કાયદેસર રીતે લગ્નને તોડી નાખવાનું પણ છે, લગ્ન એ પતિ અને પત્ની તરીકે કાયદેસર રીતે જોડાઈ જવાની સ્થિતિ છે કુટુંબનો સામાજિક સમર્થન એ મુખ્ય રીતો પૈકીની એક છે જે કુટુંબ આરોગ્ય પર હકારાત્મક અસર કરે છે. લગ્ન શારીરિક સ્વાસ્થ્ય, મનોવૈજ્ઞાનિક સુખાકારી અને ઓછા મૃત્યુદર સાથે સંકળાયેલા છે. ખાસ કરીને લગ્ન આરોગ્ય પર કેવી અસર કરે છે તેનો અભ્યાસ કરવામાં આવ્યો છે.

લગ્નને સાથીદારી, ભાવનાત્મક ટેકો અને આર્થિક સુરક્ષા પ્રદાન કરીને સુખાકારીનું રક્ષણ કરવાનું માનવામાં આવે છે. એવું પણ બહાર આવ્યું હતું કે છૂટાછેડાની સ્ત્રીઓ પર માનસિક અને ભાવનાત્મક અસર થાય છે. આ લેખ સમીક્ષામાં જાણવા મળ્યું છે કે છૂટાછેડા લીધેલ મહિલાઓ અને બાળકો વધુ સામાજિક એકલતા અનુભવે છે, જેના કારણે તેઓ એકલતા, દુ:ખ અને નીચા આત્મસન્માનની વધુ લાગણીઓ ઉત્પન્ન કરે છે. સ્ત્રીઓ પર છૂટાછેડાની કેટલીક મનોવૈજ્ઞાનિક અને ભાવનાત્મક અસરો જેમાં નીચેના પરિબળોનો સમાવેશ થાય છે: ભૂખ ઓછી લાગવી, શારીરિક ઉર્જા અને શક્તિમાં ઘટાડો.છાતીમાં દુખાવો, છાતીમાં ગંભીર દબાણ, સાંભળવામાં તકલીફ પડવી, પાચનની સમસ્યા, પેટના નીચેના ભાગમાં દુખાવો, પીઠનો દુખાવો માથાનો દુખાવો, પલાળતી ખલેલ, નકામી, આત્મહત્યાનો પ્રયાસ, આત્મવિશ્વાસનું સ્તર ઘટવું, આઘાત, શરમની લાગણી, તેના હૃદયમાં દુ:ખની લાગણી, ચિંતિત, બેચેન, તેણીના જીવન પ્રત્યે ચિડાઈ ગયેલી, દબાયેલી સમસ્યા, લાગણી, અસ્વસ્થ, દુ:ખી જીવનની લાગણી, સ્ત્રીઓ પર છૂટાછેડાની મુખ્ય ભાવનાત્મક અને મનોવૈજ્ઞાનિક અસરો તરીકે અન્ય બાબતોની સાથે.

લગ્ન, આ સાત અક્ષરનો શબ્દ પોતે જ એક બંધન બનાવે છે જે માત્ર બે લોકોને જ નહીં પરંતુ બે પરિવારોને પણ એક કરે છે. જો કે, ૧૯૫૫ સુધી હિન્દુ લગ્નમાં છૂટાછેડા સંપૂર્ણપણે અજાણ હતા. પરંપરાગત માન્યતા અનુસાર, લગ્નને માત્ર એક સંબંધ અથવા બંધન તરીકે ગણવામાં આવે છે જે હાલના વિશ્વ માટે અસ્તિત્વમાં છે પરંતુ તે એક બંધન છે જે આગળ પણ ચાલુ રહે છે.

પરિચય:

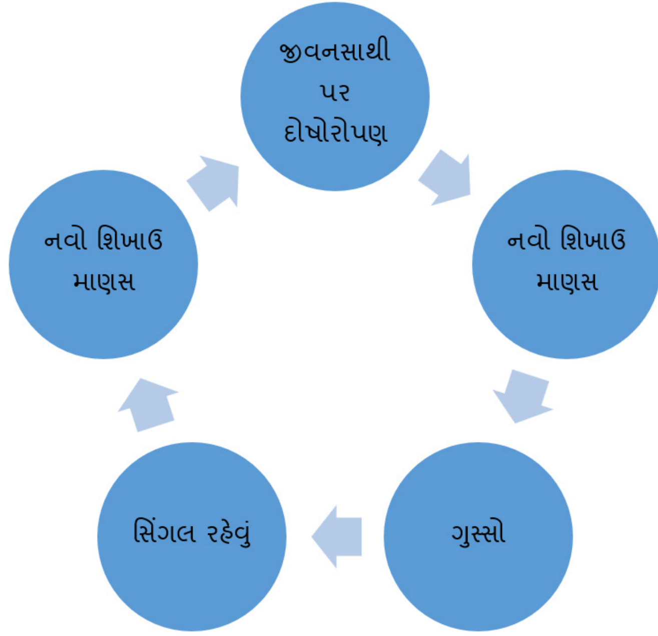
છૂટાછેડા એ પતિ અને પત્નીનું કાયદેસર રીતે અલગ થવું છે, જે એકબીજાને ફરીથી લગ્ન કરવા માટે મુક્ત કરે છે. તે કાયદેસર રીતે લગ્નને તોડવાનું પણ છે. લગ્ન એ પતિ-પત્ની તરીકે કાયદેસર રીતે જોડાઈ જવાની સ્થિતિ છે. કુટુંબ એવા લોકોનું જૂથ છે જે નજીકથી સંબંધિત છે, ખાસ કરીને પિતા, માતા અને તેમના બાળકો. બેવફાઈનો અર્થ છે બેવફાઈ અથવા લગ્ન સંબંધી ઘરની બહાર પતિ અથવા પત્નીની લૈંગિકતા પ્રત્યે બેવફા હોવાની સ્થિતિ. યુગલનો અર્થ બે પરિણીત લોકો, ખાસ કરીને પતિ અને પત્ની. યંગસ્ટર એ એક યુવાન વ્યક્તિ છે અથવા યુવાન છોકરાઓ અને છોકરીઓના લગ્ન બાકી છે. વહેલાં લગ્ન એ એવી પરિસ્થિતિ છે કે જેમાં લગ્ન કરતાં પહેલાં પતિ-પત્નીમાંથી કોઈ પણ લગ્ન માટે પૂરતું પરિપક્વ નથી. લગ્નના તણાવમાંથી ફરીથી સ્વતંત્રતા મેળવવાનો સાવર્ત્રિક એસ્કેપ માધ્યમ. કૌટુંબિક ધ્યેયો એ ધ્યેયો છે જે કુટુંબ વધુ સારી રીતે જીવવા માટે હાંસલ કરવાનો પ્રયત્ન કરે છે. સાંસ્કૃતિક અપેક્ષાઓ યોગ્ય સંભવિત લગ્ન ભાગીદારોને વ્યાખ્યાયિત કરે છે. સાંસ્કૃતિક નિયમો જે સાંસ્કૃતિક જૂથમાં લગ્ન કરવાની જરૂરિયાત પર ભાર મૂકે છે તે એન્ડોગેમી તરીકે ઓળખાય છે.કુટુંબ એ પ્રાથમિક સામાજિક જૂથ છે જે આપણે આપણા જીવનમાં આવે છે અને જેની સાથે આપણો સૌથી ટકાઉ સંબંધ છે. બર્ગેસ અને લોકે ભારપૂર્વક જણાવ્યું છે કે તે ''લગ્ન, રક્ત અથવા દત્તક લેવાના સંબંધો દ્વારા એકીકૃત થયેલ વ્યક્તિઓનું જૂથ છે, જે એક જ ઘરની રચના કરે છે, એકબીજાસાથે ક્રિયાપ્રતિક્રિયા કરે છે અને આંતર-સંચાર કરે છે, પતિ અને પત્ની, માતા અને પિતાની તેમની સંબંધિત સામાજિક ભૂમિકાઓ, પુત્ર અને પુત્રી, ભાઈ અને બહેન અને એક સામાન્ય સંસ્કૃતિનું સર્જન'' તે સમાજમાં રહેલું સૌથી અગ્રણી સગપણ જૂથ છે. કુટુંબ માત્ર અમુક વ્યક્તિઓને એક છત નીચે એકસાથે રાખે છે તેવું નથી, પરંતુ તે તેમની વચ્ચે પ્રવર્તતા પ્રેમ, આત્મીયતા, સલામતી અને આનંદના ઘરની પણ જરૂર છે. કુટુંબ એક બહુવિધ કાર્યકારી જૂથ છે જે મનુષ્યની મુખ્ય શારીરિક, માનસિક અને આધ્યાત્મિક માંગણીઓને પૂર્ણ કરે છે. કુટુંબની કલ્પનાનો અર્થ એક મંત્રમુગ્ધ વાતાવરણ છે જે તેમને લગ્નની શાંતિ, પરિપૂર્ણતા અને વૃદ્ધિની ખાતરી આપે છે. માનવીય આદર્શો, મૂલ્યો, નૈતિકતા અને હકારાત્મક અભિગમ અને પ્રેમ, ભક્તિ, સહકાર અને બલિદાન જેવા ગુણો કુટુંબમાં જોવા મળે છે.૧ તે સમાજમાં સાવર્ત્રિક અને ઉત્સવની સંસ્થા છે.લગ્ન સ્વર્ગમાં થાય છે તો પૃથ્વી પર છૂટાછેડા થાય છે. સુખી લગ્નજીવનનું રહસ્ય રહસ્ય જ રહે છે.

સ્ત્રીઓ પર છૂટાછેડાની અસરો:

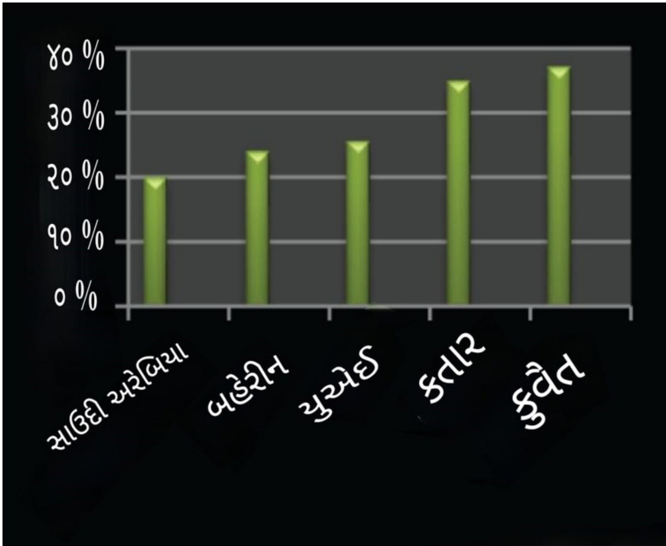
હકીકત હોવા છતાં વિશ્વભરમાં અસંખ્ય યુગલો લગ્નના શપથ લેવાનું નક્કી કરે છે. ''જ્યાં સુધી મૃત્યુ આપણો ભાગ ન થાય ત્યાં સુધી,'' તેમાંથી ઘણા છૂટાછેડામાં સમાપ્ત થશે. જ્યારે છૂટાછેડા થાય છે, ત્યારે પત્ની, પતિ અને બાળકો દ્વારા ઊંડો ભાવનાત્મક, મનોવૈજ્ઞાનિક અને નાણાકીય આઘાત થાય છે.

સ્ત્રીઓ ઘણીવાર અણધારી જવાબદારીઓના ભારને કારણે વધુ પીડાય છે જે તેમના પર પડે છે, પછી ભલે તે કોની ભૂલ હોય.

છૂટાછેડા પછીનું જીવન ખાસ કરીને સ્ત્રીઓ માટે વધુ મુશ્કેલ બને છે. તે એટલું ખરાબ છે કે તેઓ શાંત સ્વરમાં તેમના 'છૂટાછેડા' હોવાની વાત વિશ્વની સામે મૂકે છે.બાબતોને વધુ ખરાબ કરવા માટે, તેઓએ નાણાકીય સમસ્યાઓનો સામનો કરવો પડે છે, જે છૂટાછેડા પછી હેન્ડલ કરવું ખૂબ જ મુશ્કેલ બની જાય છે, ખાસ કરીને ગૃહિણીઓ માટે કે જેઓ નાણાં અને રોકાણો વિશે અજાણ હોય છે. જો તેમને બાળકોની કસ્ટડી આપવામાં આવી હોય, તો તેઓએ તેમના બાળકોની સંભાળ કેવી રીતે રાખવી તે એકલા હાથે મેનેજ કરવાનું શીખવું પડશે. આ બધાની વચ્ચે, તેઓ જે લાગણીઓમાંથી પસાર થઈ રહ્યા છે તેને બાજુએ ધકેલી દે છે. દુ:ખ, ગુસ્સો, નારાજગીની લાગણીઓને બાળકની ખાતર એક બાજુએ મૂકી દેવામાં આવે છે અને આ પ્રક્રિયામાં સ્ત્રીઓ અજાણતાં પોતાને અને આસપાસના લોકોને દુ:ખ પહોંચાડે છે. છૂટાછેડા ખરેખર તેમના પર તેની અસર લે છે.

છૂટાછેડાના મનોવૈજ્ઞાનિક અને ભાવનાત્મક તબક્કાઓ

આકૃતિ ૨: GCC દેશોમાં છુટાછેડાના દરનો વ્યાપ

છૂટાછેડા પછી માતાપિતા પ્રત્યે બાળકોનું વલણ

પિતા પ્રત્યે	માતા પ્રત્યે
ઇમોશનલ બૉન્ડિંગ તૂટે છે	ઇમોશનલ સપોર્ટ કરે
બાળકો દૂર જાય છે	બાળકોનો સાથ વધુ મળે
છૂટાછેડા માટે જવાબદાર ગણે છે	છૂટાછેડાનો ભોગ બન્યાના વિચારો આવે

નિષ્કર્ષ

પશ્ચિમી વિશ્વમાં, છૂટાછેડા સામાન્ય ઘટના હોઈ શકે છે. આ પારિવારિક મુદ્દાના સૌથી અવાજવાળા વિરોધીઓમાંનું એક પૂર્વીય વિશ્વ છે. છૂટાછેડા આજે પણ સમાજમાં વર્જિત વિષય છે. એક દંપતિ એક સુંદર લગ્નમાં લગ્ન કરી શકે છે અને ગ્રહ પરના સૌથી ખુશ લોકો તરીકે દેખાય છે, પરંતુ આગળ શું થશે તે અસ્પષ્ટ છે. તેઓ કાં તો પરીકથાઓનું જીવન જીવી શકે છે અથવા સૌથી મોટા સ્વપ્નોનો અનુભવ કરી શકે છે. જો પરિસ્થિતિ વધુ ખરાબ થશે, તો દંપતી છૂટાછેડા માટે અરજી કરશે.

છૂટાછેડા એક નિયમ દ્વારા સંચાલિત નથી; તેના બદલે, દરેક ધર્મના પોતાના કાયદાઓ છે જે લગ્ન અને છૂટાછેડાને નિયંત્રિત કરે છે. પતિ કે પત્ની છૂટાછેડાની બે પ્રકારની અરજીઓમાંથી એક અરજી કરી શકે છે. જો તેઓ છૂટાછેડા માટે સંમત થાય, તો પરસ્પર સંમતિથી છૂટાછેડાની અરજી દાખલ કરવામાં આવે છે. જો લગ્નના પક્ષકારોમાંથી કોઈ એક છૂટાછેડાની અરજી દાખલ કરવા માંગે છે, તો તેને વિવાદિત છૂટાછેડા તરીકે ઓળખવામાં આવે છે, અને ક્રૂરતા, વ્યભિચાર, ચેપી રોગ, માનસિક વિકાર, વગેરે જેવા આધારો છે, જેના આધારે અરજી કરી શકાય છે. પતિ અથવા પત્ની દ્વારા કોર્ટમાં દાખલ કરવામાં આવે છે.

સંદર્ભ

૧. છૂટાછેડાની અસર: કૌટુંબિક સંબંધો (બાળકો) પર છૂટાછેડા અને અલગ થવાની અસર । માઈકલ નિકોલસ
૨. બાળકો પર છૂટાછેડાની અસરો: માતા-પુત્ર પરિપ્રેક્ષ્ય ~ ડેબોરાહ એ. હેનાડી-કોર્બા
૩. ગુડસેલ, કુટુંબ અને લગ્નનો ઇતિહાસ ૫૧(૧૯૩૪).
૪. પરિપ્રેક્ષ્ય ૨૧૩ (૨૦૦૬). 'ચક્કી, ડી.એ., કૌટુંબિક મૂલ્યો અને કુટુંબ પરિવર્તન', ૨૭ તુલનાત્મક જર્નલ